

Salep Orkideleri

Orkideler Orchidaceae ailesinin üyeleridir. Hem süs bitkisi olarak hem de salep yapımı gibi nedenlerden dolayı insanların ilgi alanında olan bir bitki grubudur. Ekonomik değerinin yüksek olması bu türlerin soylarını tehdit etmektedir. Ülkemizde yaklaşık 170 (hibrit türlerle birlikte 200) türü vardır. Bunlardan 40 kadarı da endemiktir, yani yalnızca ülkemizde yaşar. 25 kadar orkide türü salep yapımında kullanılıyor. Salep, orkidelerin yumrulu köklerinden elde edilir. Genel olarak *Orchis*, *Anacamptis*, *Ophrys*, *Himantoglossum*, *Serapias*, *Barlia*, *Platanthera* gibi cinslerin bazılarının yumruları salep için toplanıyor. Salep orkidelerinin yaygın olduğu bölgeler Kastamonu ve çevresi, Muğla, Antalya, Anamur, Silifke, Adana, Antakya, Kahramanmaraş, Adıyaman, Malatya tarafları ile Van, Muş, Bitlis civarlarıdır.

Pek çok orkide türünün soyu endemik türler de dahil olmak üzere tehlike altındadır. Bunun en büyük nedeni salep tozu elde etmek için doğadan aşırı miktarda toplanmalarıdır.

Her orkide yılda bir tane yavru yumru meydana getirir ve yeni yumru geliştikçe eskisi yok olur. Orkide yumrularının bir tanesi 1,6 gram gelir (Kahramanmaraş'ta yapılan bir çalışmaya göre).

1 ton salep tozu elde etmek için 625.000 orkideye ihtiyaç vardır. Sadece ülkemizde her yıl milyonlarca orkide toplandığı göz önüne alınırsa, bu orkidelerin soylarının bir süre sonra tükenmesi de kaçınılmazdır. Orkidelerin gelişme süreci (2-16 yıl) çok uzun olduğu için kültüre alma çalışmaları da yeterince verimli değildir. Kültüre alma çalışmalarından yüksek verim alınmaya başladığında doğal yayılış gösteren orkidelerin de soylarını devam ettirme şansı hayli artacaktır.

Fotoğraf: Prof. Dr. Bayram Göçmen

Kaynaklar

- <http://www.orkidlerimiz.com/>
- Güner, A., Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler), ANG Vakfı / Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi, Kasım 2012.
- Erzurumlu, G. S., Doran, İ., "Türkiye'de Salep Orkideleri ve Salep Kültürü", Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt 5, Sayı 1, s. 29-34, 2011.
- Gönülşen, N. ve ark., Ege ve Doğu Akdeniz Bölgelerinde Doğal Yayılış Gösteren Orchidaceae Familyasına Ait Bazı Türlerin in vitro ve in vivo Koşullarda Üretimleri Üzerine Araştırmalar, TÜBİTAK projesi (TBGAG-52), 1997